

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

22. detsembril 1936. a.

Nr. 12

NELJATEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12. Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas „ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tal-	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk.
1923 aastak. „ —.50	linna osak. nr. 609, E. Rahvapangas	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
1924—1935. a. à „ 2.50	nr. 991 ja Põllumeeste keskpangas nr. 728.	Dokumentide kaotamise kuulu-
		tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

keskraamatukogu

SISU:

Eesti keel kantseleides	Lhk. 179
Muljeid Poolast ja Poola omavalitsuste kor-	
raldusest	„ 183
Isikumaksust ja selle sissenõudmisest	„ 190
Omavalitsustegelasi	„ 191
Kuulutusi	„ 178

Kuulutatakse maksvusetaks:

1. Hobusepass, mis väljaantud Panikovitsi vallavalitsusest 4. detsembril 1921. a. Nr. 918 all.

Perekonnaseisu Kantseleimargid

25- ja 50-sendilised
on saada

Eesti Maaomavalitsuste Liidu
büroost

hinnaga 10 senti poogen (20 tükki).

Eesti Omavalitsuste ja Ühis- tegeliste Asutuste Kindlus- tus A.-S.

„OMA“

Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused

**Suurem ja
edurikkam
kodumaa
kindlustusettevõte**

Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 41.
Telef. 3-44 ja 16-12.

Osakonnad: Tallinnas, Rakveres, Võrus,
Viljandis, Pärnus, Tõrvas ja Kuressaares.

KUS ON ELEKTER SEAL ON KA „ELEKTRIK“

„ELEKTRIK“, — organiseeritud elektrikute häälekandja, — on ainuke-
seks elektrotehniliseks ajakirjaks Eestis.

„ELEKTRIK“ jälgib tähelepanelikult elektrotehnika arengut maa-
ilmas ja toob sellest värskemaid uudiseid.

„ELEKTRIK“ annab praktilisi näpunäiteid elektrotehnisel alal töö-
tajaile, süvendab nende teoreetilisi teadmisi ja võitleb
agaralt elektrikute pere huvide eest Eestis.

„ELEKTRIK“ on kujunenud hädavajalikuks käsiraamatuks kõigile
neile, kes on huvitatud elektriasjandusest.

KES AJAGA TAHAB SAMMU PIDADA, LOEB „ELEKTRIK’ut“.

„Elektrik“ ilmub Elektrikute Ühingu väljaandel 6 korda aastas. Tellimishind on 2 kr. aastas, 1 kr. pooles aastas. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused Eestis.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Lühike jalg 6. Avatud kl. 9—11, tel. 477-17

Eesti keel kantseleides.

Ed. Roos.

Rahvuse mõiste määratluses esineb tavaliselt olulise kriteeriumina keel. Järelikult on rahvuse elukäigus ta keelel suur tähtsus. Õieti on rahvus ja keel lahutamatud suurused, sest harilikult keele kadumise korral hävib ka rahvus. Oma emakeelest võõrdumine ja ümberahvustumine on selle asjaolu tõttu sulandunud nagu üheks mõisteks.

Need tõsiasiad on igatahes väljaspool vaieldavuse piiri. Kahju küll — kuid tõena peame võtma sedagi, et eesti rahva lugupidamine oma keelest on üsna algastmel. Eks kinnita seda eestlase peaaegu haiglane kalduvus võõrkeeli õppida ja kõnelda, kusjuures oma emakeelt sõna otseses mõttes halvustatakse. Eks tõenda seda teiselt poolt eesti haritlaste laiema hulga emakeele-õskuse väga madal tase, niipea kui midagi on vaja paberile panna. Nii seisamegi kurva nähtuse ees, et häbenetakse kõnelda ja kirjutada näiteks saksa keelt vigaselt, kuid samal ajal ei kavatseta vähimatki piinlikkust tunda oma jämedalt vigase eesti keele pärast.

Selline suhtumine oma keelesse ei ole küll otseselt kadaklik, ent midagi kadaklikust hingeelust on selles siiski. Oleme iseseisev, tulevikku suunduv ja oma kultuuri luua tahtev rahvus — nii vähemalt meil järjest kinnitatakse. Kui tahame seda aga tõesti olla, siis ei tohi meis paika leida halvaks panu oma põhiväärtuste vastu, eeskätt ei tohi aga jätkuda senine ükskõiksus oma emakeele vastu.

„Ei ole õiget rahvuslikku kultuuri sääl, kus kõige rahvuslikuma asja — rahvusliku keele õskus on alles nii madalal astmel, ega ole sügavat, tõsist ja selgunud rahvustunnet sääl, kus arusaamine keele ja selle õskuse tähtsusest ei ole rahva haritlaskonnaski küldaldast pinda leidnud ja läbi tunginud.“

Nõnda lausub mag. J. Aavik järeldusi tehes eesti keele õskuse madalast tasemest. Esitatud väidet võib ju süüdistada liialduses ja ühekülgsuses, kuid palju tõde on selles ometi.

Meil on kujunenud nagu traditsiooniks, et keelekorraldajad ja keeletarvitajad on kaks paratamatult vaenlikku leeri. Niipea kui mõni keelemees arvustab meie laiema või kitsama keeletarvitajaskonna emakeele-õskuse taset, on puudutatu valvas vastama. Tõsi küll, kirjatähi kaitstakse end harva,

sega elavamalt tehakse aga seda omavahe- listes mõttevahetustes. Märkimisväärt on, et ei eitata oma puudulikke õskusi. Seevastu püütakse otsida vabandavaid põhjusi. Ent selleski ollakse saamatu. Keda võiks veenda näit. väide, et eesti keelt ei saa ialgi ära õppida, kuna teda muudetavat päev-päevalt. Seda aga väidetakse enesekaitseks väga sageli. Midagi pole abitum, kui sellise kaitsekilbi tarvitamine. Miks abitu? Sellele vastab J. Aavik oma grammatika eessõnas järgmiselt:

„Vabandus, et eesti keel ei olevat välja kujunenud ja et seda iga paari aasta tagant isegi ametlikult ühes või teises üksikasjas muudetakse ja ümber tehakse, ei pea paika, sest kindlad keelendid, millede kohta ei ole karta ühtki ümbertegemist, moodustavad valdava enamiku, kuna küsitavate vormide hulk nende kõrval esineb vaid ärakaduvalt väikese osana. Kui need kindlad keelendid hästi omataks, siis oleks seega meie õigekeel- suse seisund suuresti paranenud.“

Tähelepanndav on asjaolu, et keelemehi süüdistavad keelendite sagedases muutmises just need, kes ei ole vabanenud veel kõige jämedamaist keelelisist vigadest. Järelikult oma nõrkuses süüdistatakse teisi. Nõnda toimib halb heinaniitja, kui ta oma saamatuse põhjuseks tunnistab vikati, hoolimata sellest, et vikat on päris hea.

Kõige eelnevaga ei taheta öelda seda, et meie emakeele-õskuse madalal tasemel puuduvad üsna loomulikud põhjused, et süüdi on algusest lõpuni rahvas ise. Ei. Leidub päris arusaadavaid põhjusi, kuigi neist hea tahtmise juures mõningal määral oleks võinud üle saada. Kõigepealt — meie vanem ja keskminegi generatsioon on pärit ajast, kus emakeelt koolis üldse ei õpetatud. Ja kuigi mõnes koolis vähesel määral õpetati, siis oli see eesti keel hoopis midagi muud kui nüüdisaegne. Pilt on otsekohe selge, kui lugesid toleaegeid keeleõpetusi, näit. Eineri või Põllu grammatikat. Õnnelikumas seisukorras on juba iseseisvuse esimesel kolmandikul koolis käinud kodanikud. Aga neilgi on oma vabandused, ja küllalt kaalukad. Meenu tagem vaid, milline oli tol ajal eesti keele õpetajate koosseis. Polnud siis midagi erakordset, et matemaatik, loodusteadlane jms. õpetasid oma ainet, kuid kõrvuti selle-

ga ka eesti keelt. Vähemalt provintside a. 1918—1923 ei olnud see midagi kuriooslikku, sest vastava eriharidusega eesti keele õpetajaist oli suur puudus. Parem ei olnud seisukord keeleõpetuste suhtes. Alles 1923. a. tuli Põllu grammatikale võistlejaks Oskar Looritsa grammatika, mis viimane oli aga koolidele liiga raske. Lõplikult lahendas eesti keele õpperaamatu küsimuse E. Muuk, kelle „Lühikese eesti keeleõpetuse“ I osa ilmus 1927. a., II osa alles 1930. a.

Asudes peale neid sissejuhatavaid ridu vaatlema põgusalt ülevaates vallasekretäride keelt, ei taha ülevaate tegija unustada äsja lausunud „pehmeid asjaolusid“. Ent nagu kuritegu jääb kuriteoks, olgu ta motiivid meile käsitatavad või mitte, nõnda jäävad keelevead keelevigadeks — olgu neil kas või tuhat vabandavat põhjust. Ühiskond püüab vabaneda kuritegudest, rahvas peab vabanema ülekohtust oma keele vastu.

Järgnev arvustav sõnavõtt põhineb kahe sugusel materjalil: 1) Harjumaa mõnede valdade vallavolikogu-protokollid ja 2) vallasekretäride kutsele ettevalmistamise kursustest osavõtjate kirjandid' teemal „Vallasekretäri ülesandest“. Vallavolikogu-protokollid olid kõik pärit 1934. aastast, kuna kirjandid kirjutati käesoleva aasta 1. detsembril lõppenud vallasekretäride kursusel.

Ülevaatlikkuse huvides on vead liigitatud teatavasse rühmadesse.

Õigekirjutus.

Jämedaid vigu on suhteliselt vähe. Näiteid protokollist: **peatükis, lõppeb, algkoolimaja** (peab olema **algkoolimajja**), **avans**. Kirjandeist võime leida samalaadilisi vigu: **kindeldav** (peab olema **kinneldav**), **pan-dakse, lõppetamisel, lepima, tuntuvalt, registreerimiskaarti** lõigete, isikliku **kätte-külgepanemisega, tekkib** jms.

Pärisnime õigekirjutus jätab palju soovida. Näib nagu ei tuntaks algelisimaidki reegleid. Mõned vallasekretärid kirjutavad järjekindlalt suure algustähga kuude nimetused, näit.: **27. Märtsil, 20. Aprillikuu päeval, 1. Mail** jne. Reegel nõuab teatavasti, et kuude, nädalapäevade ja pühade nimetused kirjutatakse väikese algustähga.

Asutiste, organisatsioonide, ühingute jne. nimetuste kirjutamises ei ole mingisugust korda. Ühelt poolt tarvitatakse suurt tähte seal, kus see ei tule küsimussegi, näit.: nime-tud piima **Ühing, Rapla jaoskonna Rahu-kohtunik, Ajutine Maavalitsuses** (üldtähen-duses) jm. Samal ajal kirjutatakse väikese

algustähga, kus ainuõige on suur: **Rügi-maade ja metsade valitsus** (õige: **Rügi Maa-de ja Metsade Valitsus**), **Harju maavalitsuse teede osakond** (õige: **Harju Maavalitsuse Teede-osakond**), **Siseministeeriumi üldosa-kond** jm. Tähen-datagu, et reeglikohaselt on õige kirjutada suurte algustähtedega ka val-lavalitsuste nimetused, niisiis: **Kabala Valla-valitsus, Pajusi Vallavalitsus, Keila Vallava-litsus** jne.

Kuna seaduste, määruste jms. pealkirja-del tuleb esimene sõna kirjutada suure algus-tähga, siis on loomulikult vigane vastupi-dine kirjutusviis, nagu: **valla isikumaksu seaduse § 3, tulumaksu seaduse § 12** jne.

Vormiõpetus.

K ä ä n a m i n e. Vigu protokollist: **teisa** (p. o. **teisi**), **lügeteks** (p. o. **liikmeteks** ehk **liikmeiks**), **korterisi** (p. o. **kortereid**), **üldi-seid** (p. o. **üldisi**), **endiseid** (p. o. **endisi**), **kilomeetert** (p. o. **kilomeetrit**) jm. Vigu kirjandeist: **komiteesi, arvusi** (p. o. **komitee-sid** ehk **komiteid, arvusid** ehk **arve**), **igal-ühel** (p. o. **igähel**), **kirjele** (õige: **kirjule**, mis on siiski halb vorm, parem: **kirjadele**), **paljuis** (p. o. **paljudes**), **väiksed** (p. o. **väi-kesed**), **kviitungide** (p. o. **kviitungite**).

Käänamise alal ei ole üldpilt suhteliselt halb. Vähemalt võib seda nentida kursus-laste tööde kohta. Pole aga siiski kahtlust, et ulatuslikuma materjali läbivaatamisel tu-leks seda hinnangut muuta.

t-(d-) ja **i-**mitmuse alal esinevad need-samad nähtused, milledele J. Aavik on juba korduvalt tähelepanu juhtinud, nimelt ühelt poolt liialdus **i-**mitmusega, teiselt poolt **t-**mit-muse tarvitamine sõnus, kus tuleks just eelis-tada **i-**mitmust. Nii esinevad kõrvuti vormid kui **küsimusist, asutisile, kõikidele seadusile, kirjele** (seegi vigaselt!) ja **korraldusile, ees-märgele** ja — **sellekohastesse raamatutesse, otsekohestest ülesannetest, määravateks nõu-andjateks** jne. Parem on aga astmevahel-duslikes ja **-si-lõpulistes** (mitmuse osastavas) sõnades mitte liialdada **i-**mitmusega, kuna selle tulemuseks on halvad vormid (**küsimu-sile, seadusita, kohustusiga**) või segavad kokkulangemised (**kiri — kirju — kirjule; rada — radu — rajule** jm.). Seevastu tarvitatagu **i-**mitmust võimalikult ohtralt **-eid, -aid** ja **-uid**-sõnus: **kohaseist raamatuist, ot-sekoheseile ülesandele, määravaiks nõuand-jaiks**.

Deklineerimisküsimuste juures on põh-just riivata ka perekonnanimede käänamist. Kehtiva reegli kohaselt tuleb eestipäraseid

perekonnanimesid käänta nagu vastavaid üldnimesid, rakendades tarbe korral apost-roofi, kui nime algkuju kääntes püsib: **Jürine — Jürise — Jürisele, Raag — Rao — Raag'u, Libe — Libe'da — Libe'daga, Kase — Kase' — Kase't, Kask — Kase — Kask'e**, jne. Kuna aga Siseministeerium ja Kaitseministeerium seda reeglit arusaadavalt põhjusil ei tunnusta, nagu selgub nende vastavast ringkirjast, siis tuleb vallasekretäridel toimida õigekeelsusreegli vastaselt. Seda tehaksegi, näit.: **J. Ausmees'i, Arnold Kaldasaun'i, K. Metsaväli'le, J. Arjaks'i, N. Kasemets'i** jne. Nende nimede käänamises on siiski vigu, mis ei tulene ministeeriumide nõudeist. Nimelt võimaldavad perekonnanimed **Kaldasaun, Arjaks, Kasemets** ja kõik sellelaadilised täita nii keskasutiste kui ka õigekeelsusreegli nõudeid, s. t. tuleb rakendada vastava üldsõna omastava käänte lõppu: **Kaldasaun — Kaldasaun'a — Kaldasaun'ale, Kasemets — Kasemets'a, Arjaks — Arjaks'e**, jne.

Pööramine. Esineb mitmeid jämedaid vigu. Silmapaistvamad on: **harutates** (p. o. **harutades**), **nõuetavad, nõuetud** (p. o. **nõutavad, nõutud**), **algada, alganud, algades** (p. o. **alata, alanud, alates**), **tegeleda, tegeleenud** (p. o. **tegelda, tegelnud**), **olivad** (p. o. **olid**), **kirjutakse** (p. o. **kirjutatakse**), **nimetud** (p. o. **nimetatud**), **härmatanud** (p. o. **härmatumud**) **habe, taat kummardab** (p. o. **kummardub**), **teostakse** (p. o. **teostatakse**). Tingiva kõneviisi vormid jäetakse sageli ilma pöördelõputa: **nad muutuks**, et **sina saaks**, **me teeks**, **nad kirjutaks**, **nad peaks**, **me huvituks**, — peab olema: **nad muutuksid**, et **sina saaksid**, **me teeksime**, **nad kirjutaksid**, **nad peaksid**, **me huvituksime**.

Arvsõnade alal teeb suuri raskusi kokku- ja lahkukirjutamine, kuid veel rohkem järgarvude märkimine numbritega. Näiteid vigadest numbritega märgitud järgarvude kirjutamise alal: **27 aprillil 1934 a, 1934 a Aprillikuu 27 päeval, 19 aprillist s. a., 17 VIII 34, 1 Maist 1934 a, 23 IV 34, 1934/35 eelarve aastaks, 27 märtsil 1934. tehtud otsus, 22. VIII. 25 — 31. VII 26, II. klassi tee, punkt I.—VII. nõuded.** Näited on nopitud vallavolikogu-protokollidest, kursuslaste kirjandis esines selliseid vigu vähe.

Kui järgarvud kirjutatakse numbritega, siis asetatakse nende järele alati punkt. Rooma numbrite järele punkti ei panda. Reeglikohaselt tuleb siis ülalesitatud veanäited parandada järgmiselt: **27. aprillil 1934. a.** [= kahekümne seitsmendal aprillil tuhande

ühetsasaja kolmekümne neljandal aastal], **1934. a. aprillikuu 27. päeval, 19. aprillist s. a., 17. VIII 34.** [= seitsmeteistkümnendal kaheksandal kolmekümne neljandal], **1. maist 1934. a., 23. IV 34., 1934/35.** (ehk **1934./35.**) **eelarveaastaks, 27. märtsil 1934** [= kahekümne seitsmendal märtsil tuhat üheksasada kolmkümmend neli] **tehtud otsus, 2. VIII 25. — 31. VII 26., II klassi tee, punktide I—VII nõuded.**

Sõnade kokkukirjutamine.

Sõnade lahu- ja kokkukirjutamise alal pole vigadest vaba ükski protokoll ega kirjand. Eriti kurb on protokollist saadav pilt. Kirjutatakse kokku seal, kus peab olema lahus, kuid üheks mõisteks seonduvad sõnad kirjutatakse lahu. Pöördõnade alal esinevad kõige jämedamad kokkukirjutamisvead igal leheküljel.

Vead nominatiivses või genitiivses liitumuses: **lahingtegevus** (p. o. **lahingutegevus**), **revisjonkomisjon** (p. o. **revisjonikomisjon**), **postagentuur** (p. o. **postagentuur**, **matmisepaik** (p. o. **matmispaik**), **ametisik, ametruum, ametkoht, ametasutus** (p. o. **ametiisik, ametiruum, ametikoht, ametiasutus** ehk **ametiasutis**), **asjaajamisetöö** (p. o. **asjaajamistö**), **juhtimisvõime** (p. o. **juhtimisvõime**) jt. Nimetatagu siin ka sellised järjekindlad vead, nagu **järevalve** ja **tähelepanu** (p. o. **järelevalve, tähelepanu**).

Vead käändsõnade kokkukirjutamise alal. Protokolles: järgmise **päevakorra punktidega** (p. o. järgmiste **päevakorrapunktidega**), **administratiiv kaebuse, administratiiv protest, klassi teed**, **endine mõisa hoone, mansard korra, revisjoni komisjoni, korteri, kütte ja valgustuse raha** (p. o. **korteri-, kütte- ja valgustusraha**), **Alrika baptisti kogudus, raha palk, kuu palk, sula rahas, tempel markide, kantselei marke, hobuse pass, telefoni kollektiiv, üld saviauk, aprilli kuu, eelarve aastaks, jalgratta maksust, koera maks.** Seda loendit võiks jätkata kaua, kuid esitatudki põimik annab küllaldase ülevaate. Võrdluseks järgnegu näiteid noorema generatsiooni võimeist, s. t. kirjandis: **perekonnaseisu ametniku, kirja tähtede, arvepidamise raamat, majapidamise kavad, posti agentuur, selgitus koosolekud, valla kodanikkudele, mobilisatsiooni plaan, üks kõik jm.** Nagu nähtub, pole siingi üldpilt palju parem.

Esitatud näiteist võiks vahest järeldada, et eelistatakse üldse rohkem lahkukirjuta-

mist. Kuid see arvamus on ekslik. Nagu esineb võimatuid lahkukirjutamisi, niisamuti esineb ka reeglivastaseid kokkukirjutamisi. Näit.: **saksakeelt, väärtpaberitearvel, ühelt-poolt, kõigeparemini, kepinajal, igatliiki, igapäev** (tähenduses igal päeval tuleb lahku kirjutada, kokkukirjutatuna **igapäev** tähendab midagi muud, nimelt: ühtepuhku, üks-lugu), **ajakõrgusel, avalikuelu, kõigeparemad** jt.

Nagu eespool väljendatud, eksitakse väga sageli ka arvsõnade kokkukirjutamise reegli vastu. Vead nagu **kakskümmendviis, viiskümmendseitse, ükstuhat, kümmetuhat, seitse sada, üks sada** on üsna harilikud, valdavalt siiski protokolles. Tuleb meeles pidada, et kokku kirjutatakse sõnad 11—19 ja muude liitarvude arvosadest ainult sõnad 1—9. juurdekuuluvate kümnete ja sadadega. Seega: **üksteist**[kümmend], **kaksteist**[kümmend] ... **üheksateist**[kümmend], **kakskümmend, kolmkümmend** ... **üheksakümmend, üks sada, kakssada** ... **üheksasada**. Kõik kokkukirjutamised väljaspool neid juhtumeid on vead (reegel ei kehti muidugi mitte omadussõnade kohta: **kahekümnevieline, kahemiljoniline, viietuhandeline** jne.). Tähendatagu, et **üksteist, kaksteist** jne. ja **üksteistkümmend, kaksteistkümmend** jne. on ühevõrra õiged. Selle osutamiseks ongi ülalpool rakendatud nurksulge. Muis käändeis peale nimetava ei tohi sõna kümme (**ühesteistkümne** jne.) kunagi ära jääda.

Vead pöördõnade kokkukirjutamise alal. Siin puuduvad kõige algelisemad teadmised. On võimalikud igasugused vead. Näiteid väärust kokkukirjutamisest. Protokollest: **osavõtsid, väljaastuma, ülesseada, ettenäha, ümberehitada, ettekanda, läbivaadates, ärakuulates, väljaaksta, vastuvõtta, sai etteloetud, väljaarvatud** jne., jne. Kirjandeist: **äranihutanud, äralubada, on läbiviidud, kokkukutsuma, on ettenähtud, kinnipidada, on väljakujunenud, silmaspidama** jt. Leheküljelt leheküljele jälgides niisuguseid vigu ei panegi enam väga imestama kõrvuti nendega esinevad

väärad lahkukirjutamised, nagu **ette nähtud** normid, **sisse antud** vastulaused, **üle viimine, ära iganemise, kindlaks määramine, vastu võtmine, välja andmine, kätte andmist, välja kujunenud** kord, **kokku seatud** vorm, **välja antud** post, **sisse tulnud** kirjad, **ette kantud** protokoll.

Kuna pöördõnade kokkukirjutamise reegel on lihtne ja vähe ruumi nõudev, siis esitagu see siin. Vahest on sellest mõnele tähelepanelikule lugejale kasu.

Pöördõnad kirjutatakse nende juurde kuuluvaist määrsõnadest lahku kõigis pöördelisis muuteis ja tegevusnimedes: **vaatan läbi, saatis tagasi, oleme ära kuulanud, olevat ette loetud, välja astuma, kinni pidada, üles seada, välja arvamata, läbi vaatamas** jne. Kõigis teistes muuteis kirjutatakse pöördõna juurdekuuluva määrsõnaga kokku: **ettenähtud** normid, **sisseantud** vastulaused, **üleviimine, vastuvõtmine, väljaandmine, tagasisaadud** summad, **väljaantav** post jne.

Kui määrsõna on **-nud** või **-tud** kesksõna kõrval (**ettenähtud, läbi viidud, ära saadetud** jne.), siis tuleb kokku- või lahkukirjutamisel selgitada, kas kirjutatav kesksõna kuulub pöördelisse vormi või mitte. Peetagu meeles, et pöördelise muute kesksõna juurde kuulub alati pöördõna **olema** oleviku- või minevikuvorm (**on, oli, oleksin, olnud, olevat, olgu** jne.). Näit.: **need normid on juba ette nähtud; see kord olevat lõplikult välja kujunenud**. Kuid: **tuleb silmas pidada seadustes ettenähtud norme; lõplikult välja kujunenud korra puhul on kerge tegutseda**. Kui **olema**-vorm tegelikult lauses puudub, siis on ta hõlpsasti juurdemõeldav. Näit.: **seadus, kus see nõue ette nähtud, on avaldatud Riigi Teatajas 1928. a.** Selles lauses **ette nähtud** on pöördeline muude, sest: **seadus, kus see nõue on ette nähtud, ...** Lauses **seadustes ettenähtud norme on silmas peetud** kirjutatakse **ettenähtud** kokku, sest **on**-sõna pole juurdemõeldav, **silmas peetud** tuleb kirjutada lahku kui pöördeline muude.

(Järgneb.)

Muljeid Poolast ja Poola omavalitsuste korraldusest.

V. Velner.

Kuna ma varem polnud Poolas käinud, siis ettekujutus sellest maast ja riigist, kui suure ja vägeva vene keisririigi osast, oli kaugelt tagasihoidlikum, kui tõelisus ise. Iga tahes kogu Poolast, selle riigist ja rahvast jäi küll minule lugupidamist äratav mulje, kui maast ja rahvast, kellel on olnud suur minevik ja kellel peaks olema samavõrdselt ka tulevikku.

Kui vaadelda Poola presidendi lossi Varssavis — endiste Poola kuningate lossi, Poola kuningate ja valitsejate maale, siis selgub, kui suur ja vägev on olnud Poola minevik ja siis saab ka selgeks, et sellise suure ja kuulsa minevikuga rahvas ei võinud jääda kauaks võõra võimu alla ja kaotada jäädavalt oma iseseisvuse.

Poola riigi uuestisünd teostus alles peale Vene suure revolutsiooni ning selle suurriigi kokkuvarisemise järele.

Riigivormilt tekkis uus poola riik juba vabariigina ja tema sünnipäevaks on 11. november 1918. Poola riigi elanike arv on praegu umbes 32 miljonit. Kuid Poola elanike arv kasvab iga aasta umbes 500.000 hinge võrra. Seega on Poola rahvas suurema juurekasvuga riike Euroopas.

Ja tõesti, kui läbistada Poola linnu, külasid ja talusid, näed kõikjal palju lapsi ja tõusvat noorust. Poolakad ise kurdavad, et rahvaarvu suur juurekasv teeb valitsusvõimudele päris muret, kuna teeb raskusi kõigile elamisvõimaluste ja töö leidmine.

Praegu, kus ida- ja põhjapoolne Poola veel võrdlemisi vähe asustatud, suunatakse juurdetulev rahvas sinna. Kuid ka seal muutuvad olud juba kitsaks ning valitsusel on tõsine mure, kuidas paigutada ära juurekasvatavat tööjõudu tulevikus. Sellepärast pole sugugi naeruväärne utopia, kui tulevikus ka Poola hakkab nõudma Saksamaa eeskujul asumaid. Kuigi Poola rahvaarvu tihedus ei saa veel järgi Saksamaa omale ja seal veel palju annab teha kapitali investeerimise ja maa kultiveerimise tagajärjel, siiski paratamatult kerkib tulevikus kindlasti ikka rohkem ja rohkem see küsimus päevakorra.

Üheks hellaks küsimuseks Poolas on juutide küsimus. Elanike arvult on juudid Poolas kolmandal kohal. Neid on umbes 2,5 miljonit ja nende arv moodustab umbkaudu 8% kogu Poola vabariigi elanike üldarvust.

Varssavis — Poola pealinnas, kus elanike üldarv on umbes 1.200.000, elab juute ligi

400.000, s. o. $\frac{1}{3}$ kogu pealinna elanikkonnast. See on küllalt suur arv ning sellepärast on ka arusaadav, miks Poolas juutide küsimus on alati teravalt päevakorral ja eriti seda noorsoo keskel. Üliõpilasrahutused on tingitud peamiselt just sellest juutide küsimusest.

Poola esimese põhiseaduse järgi, mis võeti vastu 17. märtsil 1921, on Poola demokraatlik ja parlamentaarne vabariik, kus kõrgem võim on rahva käes.

Kuid aegade arenedes Poolas ikka rohkem ja rohkem hakkas võtma maad autoritaarse ja monokraatse valitsemisviisi põhimõtted. Äärmine liberalism ja demokraatia, nagu kõikjal, jooksis ummikusse ka Poolas. Sellest sai aru ka Poola suurim riigimees ja rahvajuht marssal Pilsudski, kelle kätte õieti koondus ajajooksul kogu võimu keskus, kuigi tema isiklikult ei võtnud osa tegelikust valitsemisest.

Pilsudski mõjutusel ja korraldusel töötati välja ja pandi maksma ka Poola uus põhiseadus, kus juba tunduvalt kärbitakse parlamendi õigusi ja laiendatakse täitva võimu ülesandeid. Pilsudski surma järgi ei ole kadunud aga tema töövili ega ka tema vaim Poola riiklikus ja poliitilises elus. Marssali pooldajate vool on senini juhtimas Poola valitsemisasju ning praegu käib kõik selles suunas, et leida väarikat järglast Pilsudskile, kes kannaks edasi tema tööd ja ideid. Selline järglane ongi leitud kindral Rydz-Smigly's. Kogu valitseva suuna korraldus suundub sellele, et temas väljaarendada suure marssali järglast ja autoriteeti rahvale. Ja nagu hili-semad andmed tõendavad, on oodata kindral Rydz-Smigly peatset ülendamist marssaliks. Sellega oleks juba antud ka vormiline alus temale kanda edasi suure marssali keppi ja arendada tema tööd ning suunda.

Poola põhiseadus annab kohapealsele valitsemiskorraldusile küllaldase ning laialdase tegevusala. See on ka arusaadav nähe, kuna peale sõja ja revolutsiooni pääsesid võimule liberaalsed ning demokraatlikud vaated. Tolkorral taheti anda valitsemine, nii palju kui vähegi võimalik, rahva ja rahvaesindajate kätte. Nii oli see Poolas, nii oli see meil ja oli ka mujal.

Poolas oli olukord enne iseseisvuse sündi omavalitsuste osas eriti kurb. Vene valitsus ei usaldanud poolakatele anda mingisugust omavalitsuslikku korraldust kartes, et koha-

pealne rahvas — poolakad — sel teel saavad liiga suure enesekorraldamise õiguse. Needki korraldused ja õigused, mis olid vene valitsuse poolt varem antud, võeti ära pärast poolakate mässukatseid vene võimude vastu.

Üldse kogu vene valitsusepoliitika seisis selles, et poola rahvast hoida pimeduses, vaesuses ja viletsuses. Nende vene valitsuse sammude järelkajased näeb veel praeguses Poolas.

Liiklemisteed ja vahendid on eriti tähtsad maa arengus ja kultuuri tõusus. Poola territooriumi osas aga vene valitsuse poolt ei võetud ette mingeid korraldusi ega samme teede korralduse alal. Sellepärast on praegu veel Poola teed ühed halvemad Euroopas. Kuigi iseseisva Poola ajajärgul on katsutud siin teha, mis võimalik, ei ole siiski veel suudetud järele jõuda Lääne-Euroopale. Samuti oli lugu ka Poola linnade väljaarendamisega. Linnade korrashoiu eest vene valitsus üldse ei hoolinud ning linnadele ei antud isegi omavalitsuslikku korraldust, vaid seal teostasid valitsemist vene komissarid, kes loomulikult ei olnud kuigivõrd huvitatud linnade korrastamisest ja heaolu tõstmisest. Vene valitsuse poliitika oli: suunata Poolasse mittekasulikku ja ebaproduktiivset juudi elementi. Kuna Sise-Venemaale juute ei lastud, siis suunati juudi rahvusest elanikud kõik Poola territooriumile. Sellepärast on ka seletatav suur juutide rahvaarv Poolas. Varssavis — praeguses Poola pealinnas — elab neid umbes $\frac{1}{3}$ kogu linna elanikkonna arvust. Ja kuna juudid on parasjagu istunud Poola rahva turjal aastasadasid, siis saab arusaadavaks see viha ja pahameel, mis valitseb Poola juutide vastu.

Teatavasti Poola oli jaotatud enne uue Poola vabariigi sünni Vene, Saksa ja Austria vahel, kusjuures suurem osa praeguse Poola territooriumist oli Vene riigi osa, mida tuntakse n. n. Kongress Poola nimetuse all.

Valitsemise korralduses polnud olukord palju parem ka Saksamaa või Ida-Preisi külge kuuluval territooriumil.

Saksamaale kuuluvas Poola osas oli küll maksev teatud omavalitsuslik kord, kuid see oli korraldatud selliselt, et poolakad sellest kuigi tähtsal määral osa võtta ei saanud.

Saksa-Poola osas moodustasid jõukama ja arenenuma kihid sakslased, kelle kätte oli koondunud kaubandus ja tööstus ning ametkond. Valimissüsteem oli aga korraldatud selliselt, et vaesemal kihil, kelleks olid poola rahvusest kodanikud, raske oli saada omavalitsuste esinduskogudes nimetamisväärset esindust.

Ainult Austria osas oli maksev võrdlemisi liberaalne kord, kus ka kohapealsel rahval oli võimaldatud juurepääs valitsemisasjadele. Need liberaalsed seadused on üle kandunud ka iseseisvasse Poola ja maksavad enamikus veel praegugi. Austria osas maksis krahv Staadioni liberaalne kogukonnaseadus 1849. a.

Praeguses iseseisvas Poolas maksavad veel üldiselt need seadused omavalitsuse korralduse alal, millised maksid juba sel korral, kui Poola oli jaotatud ja seisis võõra võimu all. Neid seadusi on osalt kaotatud, osalt muudetud ja täiendatud ning asendatud uutegagi, kuid täiesti uut süsteemi tervikuna omariikluse päevil pole veel suudetud ellu viia.

Sellega näeme Poolas sama nähet, kui meilgi, kus omavalitsuste alal on maksvad veel endised veneaegsed seadused. Kuid Poolas on selles osas siiski palju kaugemale jõutud ja antud põhiline omavalitsuste seadus, n. n. omavalitsuste organisatsioonide muutmise seadus, mis astus jõusse 13. juulil 1933. a. ja on põhjanevaid samme Poola halduskorralduse, eriti omavalitsuste ümberkorraldamise alal.

Selle üldise omavalitsuse reformi teostamise eel käisid suured eeltööd ja võitlused. Kuni uue üldise seaduse ilmuniseni püüti üksikseaduste abil ühtlustada Poola omavalitsuste korraldust ja süsteemi. Nagu meilgi, nii töötati ka seal välja hulgaliselt igasuguseid kavu, eelnõusid ja põhimõtteid, kuid ükski neist ei saanud eluõigust. Alles peale aastate tööde ja kogutud teadmiste ja kogemuste najal suudeti lõpuks jõuda selleni, et anda uus ja põhiline omavalitsuste seadus.

Poola põhiseadus pühendab omavalitsustele juba küllaldaselt tähtsa osa ja määrab kindlaks üldkujuliselt omavalitsuste korralduse, liigid, organite vahekorrad ja ülesanded.

Poola Vabariigi põhiseadus tunneb nelja liiki omavalitsusi: vojevoodkonna-, maakonna-, valla- ja linnamavalitsusi. Vastavalt sellele on ka Poola riik jagatud valitsemisalal vastavasse administratiivühikuisse. Poola omavalitsuste reformi teostamisel lähtuti seisukohast, et lülitada välja omavalitsuste korraldusest poliitika, poliitiliste parteide mõju ning osatähtsus. Omavalitsused ei pea olema mitte poliitika tallermaaks, vaid rahvusliku produktiivse töö tegemiseks kultuurilisel, majanduslikul ja sotsiaalsel alal. Valimissüsteemis on katsutud võimalikult esiplaanile tõsta isikuvalimise printsiipi. Igale kodanikule peab andma võimalus hääletada ühe teatud

kindla isiku või isikute grupi poolt. Valimis-seadused võimaldavad ka vähemusrahvastele osavõtu omavalitsuste tööst ja tegevusest. Ühtlasi näevad valimis-seadused ette ka abinõusid, et ei pääseks võimule üksikute kih-tide või kutsete omavoli ja diktatuur.

Kõigi omavalitsusasutuste juures on ole-mas volikogu või nõukogu — rahva poolt otseselt või kaudselt valitud —, n. n. rada. Rada ülesandeks on tuua omavalitsuse töösse rahva häält ja soove ja aidata kaasa selleks, et omavalitsusasutised ei muutuks mitte bü-rokraatlikeks, liiga kantseleiliseks.

Valimissüsteemis valitseb üldiselt kord, et kõrgema omavalitsuse rada moodustavad alamalseisva omavalitsuse esindajad.

Täitvateks organiteks omavalitsustes on valitsus kui kolleegium ja selle eesotsas sei-sev suure võimupiiriga isik, kui vastava oma-valitsuse juht ja kogu omavalitsuse tegevuse eest vastutaja. Valdades on selleks isikuks vojt — vallavanem, linnades — linnapea, maakonnas — starosta — maavanem ja vo-jevoodkonnas — vojevooda — kuberner.

See juht täidab õieti kahesuguseid funk-t-sioone ja ülesandeid. Ühelt poolt on tema, kui riigivõimu esindaja — valitsuse silm ko-hapeal, teiselt poolt on ta ühtlasi ka kohapealse omavalitsuse juht ja üldkorraldaja ning samuti ka kohapealse seltskonna juht. Üldse kogu Poola omavalitsuste korraldus suunab sellele, et võimalikult ühtlustada va-litsemiskorraldust ja eriti kohapealsete oma-valitsuste ja keskvalitsuse tegevust. Kuna vojevooda ja starosta on keskvalitsuse poolt määratavad ametnikud, siis alluvad nad ka keskvalitsusele ja saavad sealt ettekirjutisi ja juhtnõore. Nad on vastutavad kogu tege-vuse ja töö eest oma omavalitsuse piirides. See vastutus ei ole mitte ainult ametaline, administratiivne, vaid ka poliitiline. Starosta — maavanem, näiteks, on vastutav kogu oma prowiatowa — maakonna eest selle sõ-na tõsisemas mõttes. Ta peab teadma, mis seal sünnib ja on kohustatud kõik ettetulevad väärnähted kõrvaldama. Sellejuures on ta aga kogu kohapealse omavalitsuse juht ja töökorraldaja. Tema juhhib ja ühtlustab oma-valitsuse organite — ka rada — funktsioneerimist, korraldab ametnike määramist ja üht-lustab ja juhhib nende tegevust jne.

Arusaamatuste ärahoidmiseks rada ja täitvate organite vahel on uues seaduses fik-seeritud täpselt iga organi võimupiirid ja ülesanded. Rada omab üldiselt kontrolliva ja määrava organi õigused. Rada tähtsamad otsused, mis omavad majandusliku või mõne

muu kaugeleulatuvama iseloomu, vajavad keskvalitsuse kinnitamist.

Uue seadusega on eriti piiratud kolle-giaalse täitva organi kompetentsi. Uue korra järgi on välja tõstetud õieti kahe organi üles-anded ja võimupiirid, need on: esiteks mää-rav ja kontrolliv organ — rada, milline koos-neb alluvate omavalitsuste esindajaist, ja tei-seks omavalitsuse juht, kes kõrgemate oma-valitsusühikute juures on keskvalitsuse poolt määratav. Teised organid omavad rohkem kõrvalise iseloomu ja tähtsuse.

Omavalitsuse juht omab suured ja laial-dased võimupiirid uue seaduse järgi. Ette-valmistava töö rada jaoks teeb omavalitsuse juht enamasti iseseisvalt, ainult suuremate ja tähtsamate asjade ettevalmistamine ja kaalu-mine sünnib koos kollegiaalse täitva orga-niga.

Omavalitsuse juht on keskvalitsuse esi-ndaja kohapeal, kuid ühtlasi ka valitud voli-kogu — rada — juhatajaks või esimeheks. Sellega on tahetud kooskõlastada ja ühtlus-tada omavalitsuste organite tegevust ja viia omavalitsust lähemasse kontakti rahva ja ko-hapealsete tegelastega.

Uus kord taotleb eriti keskvalitsuse ja ko-hapealsete omavalitsuste kooskõlastatud tegevust. Omavalitsuse reformi üheks peami-seks sihiks oligi: kooskõlastada ja ühtlustada riigivõimu ja kohapealsete asutuste tegevust. Omavalitsused ei moodusta enesest mingisugust „riiki riigis“ olevaid asutusi, vaid nad on samased üld- ja riigihuvide ja ülesannete täitjad, kui keskvalitsuski. Omavalitsused peavad oma tegevusega ja tööga täiendama keskvalitsust ja moodustama üheskoos kom-pakte ja organiseeritud terviku.

Vastavalt sellele on korraldatud ka oma-valitsuste ja keskvalitsuse vahekord. Oma-valitsuste organid ja asutused on iseseisvad oma tegevuses ja töös, kuid keskvalitsusel on õigus kontrollida omavalitsuste tegevust igal ajal, segada vahele, kui omavalitsused oma tegevuses talitavad seadusevastaselt, või üld-huvidele vastupidises suunas.

Järelevalve õigused ja ülesanded ei ole aga mitte kõik koondatud keskvalitsuse kät-te, vaid otsest järelevalvet teostatakse alluva omavalitsuse ühe kõrgema omavalitsusühiku kaudu. Nii teostavad järelevalvet vallaoma-valitsuste ja samuti ka linnaomavalitsuste tegevuse üle, kus elanike arv on alla 25.000, maakonnaomavalitsused, eesotsas starostaga. Maakonnaomavalitsuste üle teostab otsest järelevalvet vojevooda ühes vojevoodkonna valitsusega. Linnade üle enam kui 25.000 elanikuga teostab otsest järelevalvet voje-

vooda. Kõrgemaks järelevalve instantsiks kõigi omavalitsuste üle on Siseminister vastava ametkonna kaudu.

Omavalitsuste ümberkorraldamise uue seaduse alusel ei ole Poolas veel kaugeltki lõpule jõutud. Kõrgem omavalitsuse ühik — vojevoodkond on enamikus Poola territooriumil veel praeguseni organiseerimata täiel kujul ja tervikuna, nagu seda näeb ette uus reform. Vojevoodkondade omavalitsusi on senini organiseeritud ainult lõunapoolsel Poola territooriumil — Poznan'is, Pomorz'es, Ślak'is jne., ühesõnaga, endisel Saksamaa territooriumil, kus varem tegutsesid provintiaal-omavalitsused ja kus vojevoodkonna-omavalitsused on nende otsesed järglased. Mujal Poola riigi territooriumil on küll olemas vojevoodkonnad ja nende juhid — vojevoodad ühes kantseleiga ja vajaliste abijõududega, kuid puudub üldine vojevoodkonna omavalitsuslik korraldus; osa organe, nagu rada on üldse ellukutsumata.

Seejärgi on Poolas vojevoodkonna, kui kõrgema omavalitsusühiku korraldus ja organisatsioon, praegu lõpulikult veel korraldamata. Poolakad ise ütlevad, et seda on takistanud osaliselt ka majanduslik kriis, kuna teatavasti omavalitsuste aparadi korraldus ja eriti nende ellukutsumine on küllaltki kalliskorraldus ja seotud suurte kuludega. Kuna selleks nii riigil kui ka senistel asutustel puuduvad vastavad ressursid, siis ei ole süüdetud senini teostada omavalitsuste korraldust tervikuna.

Teiselt poolt aga paistab, et keskvalitsus ei ole ka ise väga huvitatud vojevoodkonna omavalitsuste kiirest ellukutsumisest. Nähtavasti ka Poolas, nagu kõikjal, läheb tendents võimu keskendamise ja keskvalitsuse võimupiiride suurendamise suunas. Viibides Poznanis selle vojevoodkonna vojevooda juures võõrsil kuulsime jutuajamist vojevooda ja nende siseministeeriumi inspektori vahel, milles vojevooda hojatas siseministeeriumi esindajat, et keskvalitsus liialt tsentralistlikku poliitikat ei ajaks ega liialt ei piiraks omavalitsuste vabadust ja iseseisvust. Nii on ka Poolas tendents tsentralisatsiooni poole, milline nähe on haaranud eriti autoritaarseid riike ja on laienenud ka demokraatlikele riikidele.

Teiste omavalitsuste ühikute — maakonna-, valla- ja linnaomavalitsuste korraldus ja organisatsioon on teostatud 23. märtsi 1933. a. seaduse alusel enam-vähem ühlaselt terves Poolas ja nende organid tegutsevad, nagu seda seadus ette näeb. Kuid kuni senini ei ole veel täiesti kaotanud maks-

vust üksikud eriseadused endistest aegadest, mis käsitlevad mitmesuguseid eri ülesandeid, alasid ja küsimusi. Selline seaduste partikulaarsus olevat ainult aja küsimus, loodetakse, et ligemal aastail need kaovad ja asenduvad uute Poola eneste seadustega.

Täielise erandi omavalitsuste korralduse alal moodustab Sileesia vojevoodkond, mille kohta ei ole maksev uus omavalitsuste seadus ja kus maksavad täiesti eriseadused. Sileesia omab teatud autonoomia ja iseseisva korralduse, mis kujunenud juba ajalooliselt. See eriseisukord on püsinud kuni tänaseni, kuid tendents läheb selle poole, et seda autonoomiat kärpida ja kitsendada ning ühtlustada teiste Poola osadega.

Maakonnaomavalitsuste seesmine organisatsioon ja korraldus on uue seaduse jõuse astumisega korraldatud ühtlaselt kõigis vojevoodkondades. Kuna meil seisab ees maakondade valitsemise ümberkorraldamine ja see on olnud põnevamaks päevaküsimuseks meie omariikluse päevil, siis ei ole huvituseta lähemalt tutvuneda maakondade korraldusega Poolas.

Nägu tähendatud juba eelpool määravaks ja kontrollivaks organiks on maakonnas nõukogu — rada. Nõgu kõik omavalitsuste volikogud, nii valitakse ka maakonna rada viie aasta peale. Poolas ei tunta aga omavalitsuste esinduskogude juures otsest ja proportsionaalset valimissüsteemi. Nii valitakse ka maakonna nõukogu liikmed mitteotsekohese valimise teel. Valimisi toimetaavad erilised kolleegiumid, millised moodustavad igas vallas ja linnas alla 25.000 elanikuga vastavad omavalitsuste volikogud ja valitsused. Maakonda kuuluvad vallad valivad maakonna nõukokku kaks esindajat ja iga linnaomavalitsus, kus elanike arv alla 10.000, samuti ka kaks esindajat, 10.000—15.000 elanikuga linnaomavalitsused valivad kolm, 15.000—20.000 elanikuga linnaomavalitsused — neli ja üle 20.000 elanikuga linnaomavalitsused — viis esindajat. Nii koosneb maakonna nõukogu — rada maakonda kuuluvate omavalitsusühikutest — linnade ja valdade esindajaist. Sellega luuakse lähem side maakonna ja alluvate omavalitsuste vahel.

Maakonnannõukogu valib täitva organi — maakonnavalitsuse. Starosta — maakonnavalitsuse esimees ja juht on ühtlasi nii rada kui ka täitva organi esimees. Maakonnavalitsuse liikmed ei ole alalised ametnikud ja nad saavad ainult päeva- ja sõiduraha. Selle vastu aga starosta ja ta asetäitja on puhtakujulised ametnikud ja saavad ka palka riik-

gilt. Kuna nad ühtlasi on ka kohapealse omavalitsuse juhid, siis maksab maakonna-valitsus starostale lisapalga 100%.

Mis puutub palkadesse, siis starosta palk on märksa kõrgem meie maavalitsuse juhi palgast. Üldiselt on Poolas palgaolud paremad kui meil, kuna ametnik on seal suurema aupaistega kroonitud kui meil.

Maakondi on Poolas 241 ja nende suurus elanike arvult on umbes 100.000 kuni 150.000 ümber. Sellega umbes sellised nagu meie kõige suuremad maakonnad. Vojevoodkonnad aga haaravad oma alla keskmiselt 12—15 maakonda ja nende elanike arv on väga erinev. Varssavi vojevoodkond näiteks omab kaugelt rohkem elanikke, kui meie vabariigis kokku.

Eriti põhjanevaid uuendusi ja ümberkorraldusi tõi uus Poola omavalitsuste reform valdade korraldusse. Vallaomavalitsuste korraldus endiste seaduste järgi oli väga ebauhtlane. Ebauhtlane ja mitmesugune oli valdade territooriumi suurus, territooriumi ulatus ja samuti ka vallaomavalitsuste organisatsiooniline korraldus.

Kongress — Poolas, s. o. endises vene Poola osas, olid elanike arvult ja territooriumilt suured vallad. Elanike arv ulatus keskmiselt 5000 kuni 10.000. Selle vastu aga endises Saksamaa ja Austria osas oli valdades elanike arv keskmiselt 300—500. Suuremaid valdu seal esines ainult üksikuid. Kõige väiksemad vallad esinesid Poznani ja Pomorze vojevoodkondades. Seal leidis valdu kõige rohkem 100—300 elanikuga. Üle 5000 elanikuga valdu seal üldse ei leidunud. On arusaadav, et valdade suuruse sellise ebauhtluse tagajärjel ei olnud võimalik teostada ühtlast ning otstarbekohast valitsemist. Sellepärast oli ka üheks peamiseks sihiks omavalitsuste reformiga lahendada valdade suuruse küsimus.

Nagu meilgi oli ka Poolas suuri ja pikki vaielusi valdade suuruse küsimuse juures. Arutati kas võtta eeskujuks Suured Kongress-Poola vallad või taas väiksemad senised Saksa ja Austria vallad.

Küsimus otsustati aga suuremate vallaomavalitsuste kasuks, kuna leiti, et suuremad omavalitsusühikud suudavad paremini ja otstarbekohasemalt täita neid ülesandeid, mis neil, kui halduskorraldusil täita tuleb. Uus omavalitsuseseadus ühtlustab valdade suuruse ja määrab kindlaks keskmiselt valla suuruse nii elanike arvult kui ka territooriumilt. Poolas oli enne seaduse maksamahakamist umbes 12.500 valda, peale selle veel vallaomavalitsuse sarnased mõisa kogukon-

nad. Need mõisakogukonnad, millised teostasid ka omavalitsuse ülesandeid, likvideeriti täiesti. Väikesed vallad kaotati ja ühendati nii, et praegu on valdade arv poolas umbes 3000.

Eriti tuleb aga tähele panna Poolas läbiviidud valdade ümberkorraldamise ja ühendamise taktikat. Seaduse järgi valdade piiride ümberkorraldamine on pandud maakonna-omavalitsuste ja siseministeeriumi peale. Valdade ühendamine ja liitmine ei teostunud aga järsku päeva pealt, vaid järjekindlalt ja pikka-mööda. Kuna seadus ilmus juba 1933. a. algul, ei ole valdade ühendamine veel lõpulikult teostunud, see protsess on veel praegu käimas. Seadus tõmbas küll üldised raamid, kuid seaduse mõtte ja sihi tegelik teostamine jäeti administratiivvõimude hoolde ja see teostab seda aegamööda ja järjekindlalt.

Pärides Poola siseministeeriumi tegelaselt, kas see liitmine ei ole mitte olnud raske ja seotud takistustega, selgus, et ka neil see ei ole sündinud ilma suuremate valudeta ja murranguteta. On käinud valdade delegatsioonid ja esindused starosta juures ja siseministeeriumis oma valla allesjäämise pärast kõnelema ja valla olemasolu kaitsmas. Kuid pikapeale on vallaomavalitsused ja nende tegelased leppinud tõsioludega ja praegu on rahu enam-vähem majas. Iga tahes sellest valdade territoriaalsest ümberkorraldamisest ja nende ühendamisest võime palju õppida ja eeskujuks võtta.

Peale valdade territoriaalse ühtlustamise ja ümberkorraldamise taotles uus omavalitsuste seadus ka vallaomavalitsuste organisatsiooni ühtlustamist ja korraldamist. Määrava ja kontrolliva organina tegutseb vallanõukogu — rada, milline valitakse üldisel ja otsekohesel hääletamisel. Nii siis ainult vallaomavalitsuse juures on maksev üldine ja otsekohene hääletamine, kuna aga kõrgemate omavalitsuste juures, nagu maakond ja vojevoodkond, valitakse esinduskogud mitteotseselt.

Vallavolinike arv on olnud valla elanike arvust. Kuni 20.000 elanikuga valdades on 16 volikogu liiget, peale selle aga kuuluvad vallavolinikkonda veel ka wojt — vallavanem ja vallavalitsuse liikmed, arvult kokku neli. Üle 20.000 elanikuga valdades suureneb vastavalt aga volinike arv.

Vallaomavalitsuse täitvaks organiks on vallavalitsus. Valla juhiks ja nüühisti vallanõukogu kui ka vallavalitsuse esimeheks — juhatajaks on wojt — vallavanem. Vallavanem on suurte võimupiiridega organ. Ta

on valitud vallanõukogu poolt nagu vallavalitsuse liikmedki, kuid sellejuures on ta aga täiesti rippumatu oma tegevuses. Ta on ühtlasi vastutav kogu vallaomavalitsuse ja valla tegevuse eest ka keskvalitsuse ees. Wojt'il on suured õigused, kuid sellejuures ka suured kohustused. Vastutus igatahes on üksikisikuline ja vastavalt sellele on korraldatud ka võimu jaotus.

Kuna Poolas vallad on võrdlemisi suured, siis loomulikult ka vallavanem — wojt'i töökoormatus on võrdlemisi suur. Sellepärast on kujunemas ja on ikka edasi arenemas olukord selles suunas, et vallavanem on muutumas ikka rohkem ja rohkem ametnikuks. See on paratamatu ja seletatav asioluga, et sellise suure valla otstarbekohane ja edukas juhtimine nõuab juba vallavanema peagu terve tööjõu. Ning sellepärast on kujunemaski Poolas vallavanema kui ametniku tüüp. Vastavalt sellele on ka palga tingimused. Näiteks ühes vallas Varssavi vojevoodkonnas nimega Jeziorna, kus elanike arv 12.000, saab vallavanem palka kuus 250 zlotti, mis teeb välja meie rahas umbes 170 krooni. Sellejuures vallasekretär saab kuus 240 zlotti. Nii et vallavanema palk ületab sekretäri oma. Sellega vallavanema amet on muutunud juba täiesti vallaametniku ametiks ja vallavanema seletuse järgi tema peab istuma vallamajas iga päev kella 9—15-ni ja veel kauemgi.

Meil on palju vaieldud selle üle kuivõrt on otstarbekohane vallavanema muutmine ametnikuks ja et pole leida selliseid vastavaid isikuid, kuid Poolas näeme seda selgelt, et suuremate valdade juures asi tüürib sinna poole. Mis puutub aga vastavate jõudude leidmiseks, siis on Poolas keskvalitsus selleks palju ära teinud. On katsutud leida vastava kvalifikatsiooniga isikuid, korraldada neile kursusi, ettevalmistusi jne.

Uus omavalitsusseadus paneb erilist rõhku ka vallasekretäri ametile. Vallasekretär ja vallavanem — need kaks moodustavad õieti valla hinge. Seadus nõuab sekretäri vastavat haridust ja peale selle veel praktilist staaži ja kogemusi. Igatahes vallasekretäriks peasevad ainult täiesti kvalifitseeritud jõud.

Varssavis on ellukutsutud eriline õppeasutus, mille ülesandeks on ettevalmistada kvalifitseeritud jõude Poola omavalitsusasutistele, eriti aga vallasekretäre. See asutus töötab siseministeeriumi näpunäidetel ja kontrolli all.

Huvitav on asjaolu, et Poolas vallavalitsuse liikmed ei saa palka. See süsteem, et

valitsuse liikmed ei saa palka, on läbiviidud ka kõrgemate omavalitsuste korralduses. Nad saavad ainult sõidu- ja päevarahad komandeerimise puhul. Palgalised ametnikud on vallas vallavanem, sekretär ja kantseleijõud.

Iga vald koosneb küladest, külakogukondadest, millised kannavad gromada nimetust. Poola põhiseadus ei näe ette gromada olemasolu omavalitsusühikuna ning omab teatud mõttes ka juriidilise isiku õigused ja omavalitsusühiku iseloomu. Gromada moodustab endast vallaomavalitsuse teatud allüksuse ning on kohustatud töötama vallaomavalitsustega koos selle ülesannete täitmisel. Gromada ülesandeks on puht kohapealsete asjade otsustamine ja lahendamine. Tema omab isegi omad varandused ja maad. Gromada juhiks on soltys — külavanem ja selle abi podsoldys. Külavanema ülesandeks on kõikide külakonna jooksvate asjade korraldamine. Peale selle on ta aga gromada piirkonnas vallaomavalitsuse abiorganiks ja kohapealseks esidajaks. Tema allub otseselt vallavanemale — wojt'ile.

Poola siseministeeriumi juhtide arvamise järgi gromadad on ainult ajaloolised asutised ja vallaomavalitsuste uue korralduse lõpliku elluviimise järele peaksid kaduma. Võib olla, kuid siiski kerkib küsimus, kas selliste suurte valdade juures, nagu seda näeme Poolas, nende olemasolu ei ole siiski vajaline.

Nagu üldse kogu Poola omavalitsuste korraldus ja organisatsioon, nii on ka Poola linnaomavalitsused võrdlemisi noored. Vene valitsuse ajal piirati omavalitsuste korraldust Poolas nii maal kui linnas, isegi Varssavis — Poola pealinnas ei olnud omavalitsuste korraldust läbiviidud selle sõna otseses mõttes kuni maailmasõjani. Kuigi ka teistes vene riigile alluvais maades valitses teatud piiratud kord ja kitsendused rahva enesekorraldamise alal, oli see Poola territooriumi osas eriti vali, eriti aga peale Poola mässu möödunud sajandil, mis veriselt alla suruti. Sellepärast on ka Poola linnaomavalitsuste korraldus võrdlemisi noor ja alles arenemise ajajärgus. Seda eriti idapoolses osas, kuna aga lääne ja lõuna Poolas olukord selles mõttes on palju parem.

Halduskorralduselt enamik linnaomavalitsusi kuuluvad maakondade alla, kuna nende elanike arv on alla 25.000. Ainult 53 suuremat linna moodustavad täiesti omaette ühikud ja ei allu maakondlikele korraldustele. Põhimõtteliselt nii valla- kui ka linna-

omavalitsused alluvad maavalitsustele ja omavad selles mõttes ühise seisukoha ja õigused.

1933. a. omavalitsuste reform tõi ka linnaomavalitsuste korraldusse suuri muudatusi. Selle reformi järgi väiksemad linnaomavalitsused loeti otseselt alluvaiks maavalitsustele ja üheväärseks vallavalitsustega. Eriti puudutas uus seadus Austria osas asuvaid linnaomavalitsusi, kus kõik väiksemadgi keskused omasid linnaomavalitsuse õigused.

Linnaomavalitsuse korraldus Poolas on analoogiline omavalitsuste korraldusega maal. Linnaomavalitsustel on kolm organi: rada — nõukogu, zarzad — kollegiaalne valitsus ja linnapea, kes üle 25.000 elanikuga linnades kannab linnapresidenti nimetust. Samuti kui maaomavalitsustes, on ka siin linnanõukogu esimeheks üheaegselt linnapea. See põhimõte on läbiviidud nii väiksetes kui ka suuremates linnades. Linnavolinike arv oleneb linna suurusest. Väiksemas linnades, kus elanike arv on alla 25.000, koosneb linnavalitsus linnapeast, tema abist ja nõunikest. Suuremates linnades aga linnapresidentist, abidest ja nõunikest. Linnapresidenti abide arv on seaduses kindlaks määratud ja piiratud ülemääraga.

Eriiselt on korraldatud Poola sadamalinna Gdynia omavalitsuslik organisatsioon, mis pandi maksma 1930. a. ja jäeti muutmata 23. märtsi 1933. a. omavalitsusseadusega. Selles sadamalinnas esineb komissari instituut. Komissari ühes tema asetäitjaga määrab Siseminister määramata ajaks. Komissar on niihästi kogu linnaomavalitsuse juht kui ka linnanõukogu — rada esimees. Ka rada koosseisu moodustamine sünnib eriliselt. Nimelt koosneb rada 20. liikmest, kellest 10 valitakse harilikul viisil ja 10 määratakse Siseministri poolt.

Poola linnaomavalitsusi iseloomustab elukutseliste linnapeade instituut. Linnapresidenti amet on kõigis üle 25.000 elanikuga linnades elukutselist laadi. Peale selle on ka võimalus väiksemas linnades muuta linnapea amet elukutseliseks, kui seda peaks nõudma linnaomavalitsuse majanduslik areng, asutuste ja ettevõtete suurus jne. Ka rada võib sellekohase otsuse põhjal muuta linnapea instituudi elukutseliseks järelevalve asutuse kinnitusel. Omavalitsusorganite volituste kestus on viis aastat, kuid elukutseliste linnapeade ametvolitused kestavad kümme aastat.

Oli juhus liikuda Poola linnades nii idapoolses ja lääne- ning lõunapoolses osas. Poola linnavalitsustegelaste lahkkel vastutulekul tutvunesime mitmel pool linnaomavalitsuste töökorraldusega, nende ettevõtete ja asutistega. Peab tähendama, et iseseisva Poola ajajärgul on Poola linnaomavalitsused palju ja palju ära teinud.

Ida-Poola osas üldiselt ei paku linnad erilist huvi. Kuid sellevastu lääne- ja lõunapoolses osas kohtasime linnu, milliseid meil igatahes ei või unistada ka kaugemas tulevikus.

Nimetaksin siinkohal Poznan'i ja Bydżgos'i. Need linnad oma ehituste, parkide ja üldvaate nägususega igatahes ei jää maha Lääne-Euroopa paremaid linnadest. Viimane Bydżgos omab ainult 80.000 elanikku, kuid selle peale vaatamata võib teda nimetada ilusamaks ja puhtamaks linnaks Poolas. Ilusad suured ja avarad pargid ning puistes annavad linnale suvituslinna ilme ja iseloomu. Majad ja ehitised on kõik ühtlased ja ühise stiili järgi ehitatud. Linnavalitsus omab kõik võimalikud ettevõtted ja asutused, nagu: muuseumi, elektrijaama, haigemaja, loomakliiniku jne. Ja kõik kõige moodsamad ning viimase moe ja tehnika saavutuste järgi korraldatud.

Igatahes Poola linnades keeb ülesehitav ja linna väljaehitav töö ja see töö aastate jooksul annab tõhusaid tulemusi. Poolakad on ise väga rahul oma reformiga omavalitsuste korralduse alal ja loodavad praegusest üleminekuajast jõuda välja normaalolukorran. Kuna see võtab kõik kulu ja on seotud veel teiste väga mitmesuguste takistustega, siis võib see kesta veel aastaid. Kuid reformi järjekindel teostamine ja asutuste ümberkorraldamine viiakse läbi järjekindlalt.

Reformi siht on ühtlustada omavalitsuse korraldus kogu Poola territooriumil, kooskõlastada omavalitsuse ja riigi keskvõimu tegevust ja kõvendada riigi keskvõimu järelevalve õigust omavalitsuste tegevuse üle. Selle sihi saavutamiseks loodavad poolakad jõuda välja oma haldusaparaadi ühtlasele, edukale ning otstarbekale tegevusele, mis peab tagama ühtlase ja kindla korra kogu halduskorralduse alal.

Kuna meil peatselt seisab ees vallaomavalitsuste ümberkorraldamine, siis võime Poola valdade ümberkorraldamisest paljugi õppida. Samuti on meil ees maakondade valitsemise ümberkorraldamine. Ka selles osas võime mõndagi võtta eeskujuks Poola maakondliku valitsemise korraldusest. Iga-

tahes kui tulevikus tahetakse meil jääda maakondliku omavalitsusühikute juure, siis tuleb nende korralduse juures kindlaks eeskujuks võtta Poola maakondade korraldus.

Muidugi ei saa kopeerida täiesti ühe või teise riigi valitsemiskorraldust, kuna iga riigi

ja rahva olukord omab oma erivärvinguid, kuid teatuid aluseid ja põhimõtteid võime siiski eeskujuks tarvitada ja ärakasutada. Ja kui tuleb meie omavalitsuste ümberkorraldamine, siis kindlasti ja kahtlemata võime paljugi võtta eeskujuks Poolat.

Isikumaksust ja selle sissenõudmisest.

E. Karjahärm.

Uus Valla isikumaksu seadus (RT 50 — 1936) hakkas kehtima tähendatud seaduse III jao põhjal avaldamisega, selle erandiga, et mainitud seaduse alusel maksu hakatakse võtma järgnevast maksuaastast.

Mainitud seaduse käsitamisel ning selle ellu rakendamisel on paljud vallavalitsused seda mõistnud valesti, saanud aru võõriti ning tõlgitsenud ebaõieti.

Nimetatud seaduse § 9³ määrab: „Vallavalitsuse nõudmisel tööandjad on kohustatud pidama kinni vähemalt kuuks ajaks töölevõetud isikute kuu töötasust iga kuu kuni maksu tasumise lõputähtajani ühe kolmandiku nende isikumaksu tasumiseks. Kinnipeetud isikumaksu tööandjad maksavad viieteistkümne päeva jooksul pärast kinnipidamise lõpetamist selle vallaomavalitsuse kassasse, kelle heaks kinnipidamine toimunud või oma elukoha järgi kohaliku omavalitsuse kassasse.

Maksust laekunud summad tööandja elukoha omavalitsus on kohustatud andma edasi hiljemalt järgneva kuu viimaseks päevaks vallaomavalitsusele, kelle heaks summad laekunud. Tähtjaks edasiandmata jäänud summadel vastaval vallavalitsusel on õigus nõuda viivitusraha 2% kuus.“

Paljud vallavalitsused on sellest paragrahvist niiviisi aru saanud, nagu nähtub teistele omavalitsustele sissenõudmiseks saadetud sissenõudmise toimetustist, et tööandja on kohustatud ka eelmiste aastate maksuvõlad töötasust kinni pidama.

Kõige iseloomustavam selles asjas on ühe vallavalitsuse teguviis, kes saadab teise omavalitsusele sissenõudmiseks tööandjalt tema juures töötanud isiku enese ja ta abikaasa viimase viie aasta isikumaksu võlad. Eriti iseloomustav on kõige selle asja juures see, et isik, kelle maksu sisse nõutakse, on tööandja juures töötanud 1935. a. suvel ning palga kätte saanud. Nüüd arvab vallavalit-

sus, et uus Valla isikumaksu seadus on selline „kange seadus“, mille alusel iga tööandja peab oma tööliste isikumaksu võlad kinnimaksma, vaatamata sellele, kas isik tema juures enam töötab või mitte, kas temalt palka saab või mitte. Sisse nõuda muidugi palutakse ka vastav lisaraha.

Toodud näide näitab, et vallavalitsus ei ole mitte üksi seaduse tõlgitsemisel eksinud, vaid vallavalitsuse selline tegevus ilmestab ühtlasi vallavalitsuses valitsevat loogika lagedust ning asjadest omamoodi arusaamist.

Veel enam peaks see küsimus olema selge Siseministeeriumi Omavalitsuste Osakonna s. a. 29. juuni ja 9. juuli ringkirjadest nr. 399. Nimelt on 29. juuni ringkirjas muuseas öeldud järgmist: „Uue seaduse eeskirju ja norme on omavalitsustel õigus kohaldada ka käesoleva aasta maksu sissenõudmise kohta, mitte aga eelmiste aastate maksuvõlgade sissenõudmise kohta, kus tulevad käsitamisele sel korral maksuvusel olnud normid ja eeskirjad.“

Ülaltoodust peaks küllalt selge olema, et eelmiste aastate maksuvõlgade sissenõudmisel ei saa kohaldada uut valla isikumaksu seadust.

Valla isikumaksu seaduse § 9⁵. järgi — isikult, kes ei ole maksnud neile või nende perekonnaliikmetele määratud isikumaksu tähtjaks — võetakse viivitusraha 1% kuus, arvates poolikud kuud terveteks, kuid mitte alla 25 sendi. Kui maksuvõlg on pööratud sissenõudmisele, siis nõutakse see sisse pooleteisekordselt ühes eelmises löikes tähendatud viivitusrahaga.

Ka seda normi on kohaldatud ebaõieti.

Nimelt on ühe omavalitsuse poolt volikogu otsusega 14. novembrist 1935 määratud isikumaksu Kr. 6.—. Maksutähtajad on määratud I pool 30. juuni ja II pool 15. august 1936.

Siin on juba eestkätt jäetud tähelepanemata Juhtnõör isikumaksu määramiseks ja võtmiseks valla- ja aleviomavalitsuste heaks (RT 79 — 1930), mille järgi isikumaks määratakse ja võetakse selle valla- või aleviomavalitsuse heaks, kelle piirkonnas maksu maksjal oli alaline elukoht eelarveaasta 15. detsembril.

Kuna toodud juhtumil isikumaks järgmise aasta kohta määrati enne 15. detsembril, siis ei ole omavalitsus saanud arvestada maksu määramisel ka kriitilise momendi — 15. detsembriga.

Tähendatud maksu nõuab nüüd eeltähendatud omavalitsus sisse teise omavalitsuse kaudu, kelle piirkonda isik elama asunud, uue Valla isikumaksu seaduse kohaselt.

Ka selle kohta on Siseministeeriumi Omavalitsuste Osakond 9. juuli 1936. a. ringkirjaga nr. 399 seletanud, et kuna Valla ja Alevi isikumaksu seadused ilmusid maksuaasta keskel, ning hakkasid peale maksu määra võtmise maksma kohe avaldamisega, siis tekitab see valdadele ja kodanikele üleminekuajal raskusi. Nimelt olid osalt valdades juba maksustamise tähtajad määratud, maksuteated maksnikele koju kätte saadatud ja osalt seaduste ilmumisel tähtajad isegi möödunud.

Pealegi oli Omavalitsuste poolt kodanikele kättesaadatud maksuteadetes märgitud maksu mitte õigeaegsel tasumisel viivitusraha endise seaduse määra järgi ja kui nüüd nende kohta kohaldada uue seaduse viivitusraha ja trahvimäära, ei ole see maksnikkude seisukohalt õiglane.

Sellepärast tuleb sellistel juhtudel valla- ja alevivalitsustel hoopis uued maksu tähtajad määrata ja välja saata täiendavad maksu teated, kus oleks juba märgitud uued trahvimäärad, mis endaga kaasa toob maksu mitte õigeaegne tasumine.

Märgitud seletustest peaks olema küllalt selge, et eelmiste aastate maksuvõlgade sis-

senõudmisel ei saa kohaldada uue valla isikumaksu seaduse norme. Samuti peaks olema selge mainitud seaduse § 9³, et tööandjad on kohustatud töölevõetud isikute töötasut kinni pidama isikumaksu ainult vallavalitsuste nõudmisel.

Nagu märgitud käesoleva kirjutise algul, hakkab seadus selle III jao põhjal maksma avaldamisega. Maksu selle seaduse alusel hakatakse võtma järgmisest maksuaastast.

Nüüd tekib küsimus, millises osas seadus praegu kehtib, millises mitte. Eelpool tsiteeritud lausest „Maksu käesoleva seaduse alusel hakatakse võtma järgmisest maksuaastast“, selgub, et nimetatud seaduse § 9¹ praegu ei kehti. Kõik teised nimetatud seaduse paragrahvid praegu küll on kehtivad, kuid neid, nagu selgitatud ülalpool, ei saa kohaldada eelmiste aastate maksuvõlgade sissenõudmisel. Samuti ei saa neid kohaldada seal, kus maksutähtpäevad ja maksu mittetasumise tingimused olid määratud ennem selle seaduse kehtima hakkamist ning kus volikogu uusi tähtaegu ja tähtajaks maksu tasumata jätmise tingimusi peale seaduse ilmumist uuesti ei määranud.

Lõpuks olgu tähendatud, et kuigi ülal toodud ridades on nimetatud ainult vallavalitsusi, puudutavad need read ka alevivalitsusi, kellel Alevi isikumaksu seaduse käsutamisel on olnud ka sarnaseid viperusi.

Edaspidi valla- kui ka alevivalitsused peaksid hoolikamalt panema tähele antud seletusi ja juhatusi ning kui mõni asi ei ole selge, siis küsima nõu järelevalveasutuselt, aga mitte kord mõttesse sattunud rada edasi sammuma. Sellised sammud tekitavad teiste omavalitsustega tühiseid, tülikaid ja asjatuid kirjavahetusi, millest kellegil ei ole kasu. Maksuasjad on niigi küllalt hellad küsimused ja kui omavalitsused maksuseadusi laiemale tõlgitsevad, kui see lubatud, siis sellega häirivad nad asjatult kodanikke-maksujaid, mis üldiselt, eriti aga veel praegusel ajal, on lubamatu.

Omavalitsustegelasi.

ANDRES EICHENBAUM 20 a. PATKÜLA VALLASEKRETÄRIKS.

Möödunud novembril täitus 20 a., kui Andres Eichenbaum asus Patküla vallasekretäri ametisse.

Andres Eichenbaum sündis 31. märtsil

1898 Viljandimaal, Riidaja vallas, lõpetas Kärstna ministeeriumikooli ja täiendas end hiljem iseõppimisega. 1916. a. ta võeti Patküla vallasekretäri abiks ja 1919. a. valiti Patküla vallasekretäriks ning Patküla ja Jõgeveste ühendatud vallakohtu kirjutajaks, milliseid ameteid on pidanud vahetpidamata

käesoleva ajani; ajutiselt on täitnud vallasekretäri kohuseid ka naabervaldades — Jõgevestes, Koorkülas, Holdres, Taageperas ja praegu Hummulis. Peale oma otsekoheste kohuste täitmise Eichenbaum on tegev paljudes organisatsioonides: Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu liige ja juhatuse abiesimees, Helme Kütiseltsi kirjatöimetaja, Patküla Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu asutaja ja eluaegne liige, Tõrva Tuletõrje Ühingu eluaegne liige, Helme-Tõrva Haridusseltsi kassahoidja, Tõrva Ühispanga asutaja ja revisjonikomisjoni liige, Isamaaliidu Patküla osakonna sekretär jne. Tema energilise töötulemusena omab Patküla oma ümbruskonna valdadest kõige suurema köidete arvuga raamatukogu, mis eeskujulikult korraldatud. Ta on vahelduvalt olnud mitmeid aastaid Tõrva linnavolikogu liige ja juhataja. Kõikjal ta on töötanud suure innu ja armastusega.

Nii rahvaga läbikäimises kui kõiges oma töös ja tegevuses Andres Eichenbaumil on vääramatuks juhiseks ja vankumatuks sihiks tõe ja õiguse teenimine ning teistelt sama nõudmine.

SAULEPI VALLA SEKRETÄR ALEKSANDER NURK 50-a.

Aleksander Nurk sündis 14. novembril 1886 Lihula vallas vallavahimehe pojana; õppis Karuse kihelkonnakoolis, mille lõpetamise järele ta võeti 1904. aastal Lihula valda vallasekretäri abiliseks. Ajavahemikul 1906. a. maist kuni 1907. a. juunini Nurk täitis ühtlasi ka Lihula Talurahvaasjade komissari kantseleis kirjutaja kohuseid. Kuna ta oli eestimeelne mees, siis sattus kohalike mõisnikega vastollu ja seepärast tuli tal 1905. aastal ka karistussalkade all kannata.

Lahkunud Lihula valla sekretäri abi kohalt, Nurk astus 1908. a. Lihula postijaama teenistusse ja töötas sääli lühikest aega postijaama juhatajana, kust siirdus Maidla mõisaavalitsuse teenistusse. Esimesed kolm kuud töötas ta Maidlas mõisaavalitseja õpilasena ja hiljem mõisaavalitseja abina; 1. septemb-

rist 1910. a. siirdus Maidlast Venemaale, teenides seal mitmetes mõisades valitsejana. 1914. a. septembrikuus astus Nurk Maailmasõtta. Sõjaväes sooritas tema ühtlasi sõjaväeametniku kutseeksami.

1. detsembrist 1918. a. Nurk asus Saulepi vallavalitsuse teenistusse vallasekretäri kohusetäitjana; 1. jaanuarist 1919. a. valiti ta Saulepi valla sekretäriks, millisel kohal on töötanud kuni seniajani. Oma ametiülesannete kõrval on Nurk alati energiliselt osa võtnud seltskondlikust tegevusest, olles tegev paljudes organisatsioonides.

JOHANNES EISKOP 15 A. VAJANGU VALLA SEKRETÄRIKS.

Käesoleva kuu alul Johannes Eiskopil täitus 15 a. Vajangu valla teenistuses vallasekretäriks.

Joh. Eiskop on sündinud 3. sept. 1900. a. Virumaal, Mõdrikus. 1919. a. suvel valiti ta Virumaale, Mustjala algk. juhatajaks ja vallasekretäriks. 1920.—1921. aastatel oli ta Narva linna politseijaoskonnas asjaajajaks ja konstaabliks. Vajangu vallasekretäriks Eiskop valiti 20. sept. 1921. a., missugusele kohale tegelikult asus 1. dets. 1921. a.

Joh. Eiskopi tegevus ei ole piirdunud üksi vallaomavalitsuse tööga, vaid tema on osa võtnud kõigest valla elanikkonna eluavaldustest, olles ikka juhtivatel kohtadel. Nii on ta ligi 15 aastat hariduse seltsi juhatuse liikmeks ja mitmendat aastat vab. tul. ühingu peameheks.

Peale selle on Eiskop tegev Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogus, vallasekretäride seltsi Järvamaa osakonnas, Vajangu kütiseltsi esimees, kinnitusseltsi juhatuse liige, Järva-Jaani ühispangas rev.-kom. liige ja kaitseliidu Vajangu kompanii sekretär.

Kõige oma tegevuse juures ei ole Eiskop kunagi sattunud vastollu kaastöölistega.

**Soovime eeltähistatud omavalitsustege-
lastele nende tähtpäevade puhul tervist ja
jõudu oma viljaka tegevuse edukalt jätkami-
seks.**

Vastutav toimetaja: A. Loorits. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Trükkkoda J. Roosileht ja Kõ. Tallinnas, Lühike jalg 4.

